

5. Vrânceanu M. Îmbogățirea vocabularului elevilor claselor primare // Univers Pedagogic. Pro.-2007.

ROLUL EDUCATORULUI ÎN SOCIALIZAREA PREȘCOLARILOR

Tatiana Crîjanovschi, doctorandă, UST

Oxana Berghi, masterandă, UST

Rezumat. Intrarea în grădiniță este pentru copilul preșcolar un eveniment social important, iar procesul adaptării la noua situație nu este foarte ușor. Copilul care trece pentru prima oară pragul grădiniței, părăsind universul familiar de acasă trăiește o aventură surprinzătoare: acasă era singurul reprezentant al generației sale, într-un mediu alcătuit din personaje de dimensiuni și de importanță diferite, însă caracterizate prin faptul de a fi, toate, de neînlocuit. De la locul său bine stabilit de părinți, printr-o trecere mai mult sau mai puțin bruscă, se trezește într-un mediu nou, de la care nu știe ce să aștepte și căruia nu știe cum să-i răspundă. Primul fenomen care se produce este o stare de tensiune, generată de efortul stocării de către copil a unei cantități excesive de informații noi, între persoane pe care acum le vede pentru prima dată.

Grădinița este un cadru grupal mai larg decât familia ceea ce presupune, pe de o parte, o cantitate de neprevăzut și, pe de altă parte, impune cerințe mai severe conduitei copilului: un orar mai diversificat și complex care necesită noi solicitări de adaptare prin faptul că se creează un discret disconfort deoarece până atunci el parcurgea variate situații, fără programări clare. Mai mult, există aici o circulație de afecțiune mai reținută decât în familie, rigori reverențioase, o mai mare solicitare de a controla personal propria igienă și modul de a mânca astfel încât toate acestea solicită eforturi de adaptare. În fața tuturor acestor lucruri neobisnuite, ceea ce socotea el ca reprezentând adevărul absolut se clatina și se trezește, singur, fără “armură”, într-o lume care nu se bucură de nici o prejudecată favorabilă.

Rolul cadrului didactic este esențial întrucât educatoarea este principalul intermediar între preșcolar și lumea nouă: educatoarea este privilegiată din plin de atenția copilului și, ca atare, intră în zona socializării de prim grad. Mai mult, acum se produc interesante fenomene de transfer afectiv și de identificare afectivă, în sensul că preșcolarul își transferă toată dragostea și atenția către educatoare, cu care se și identifică, aceasta fiind pentru el un efort de substitut al mamei. O mare parte din viața copilului se va desfășura de-acum în grădiniță iar de armonia dintre cele două medii educaționale reprezentate de părinți și educatoare depinde dezvoltarea viitoare a copilului.

Competențele pe care trebuie să le aibă cea care va continua activitatea de modelare a personalității preșcolarului sunt sintetizate de către A. Glava și anume [1, p.82]:

- în primul rând cadrul didactic trebuie să fie o persoană căreia să-i placă copiii. Evident, nu în declarații sau efuziuni sentimentale față de copil atunci când părinții sunt de față, ci trebuie să-i placă acești copii de zi cu zi- nu copiii ideali, ci copiii așa cum sunt ei, cu felul lor de a se purta și de a înțelege lucrurile. Educatoarea are un important rol în formarea etică a copilului astfel încât nu trebuie să privească în termenii de “copil bun” sau “copil

rău” ci, coordonându-și eforturile cu părinții, să lupte împotriva atitudinilor greșite, dacă acestea există.

- cadrul didactic trebuie să constituie un model de adult atât pentru copil (care caută, instinctiv, un model pentru a-l imita), cât și pentru părinții acestuia. Copiii îi urmăresc pe adulți, îi observă și ascultă ce spun ei. Deși familia continua să aibă cea mai puternică influență asupra copilului, în perioada frecventării grădiniței părinții trebuie să accepte faptul că și alți adulți devin importanți pentru el și că acest lucru nu înseamnă că dragostea copilului pentru ei s-a diminuat. Copilul și-a extins aria de socializare, a înțeles și a acceptat și existența altor reguli decât cele ale familiei și încearcă să se adapteze lor. Ar fi o greșală ca părinții, simțindu-și autoritatea “știrbită”, să insiste, impunându-și părerea în dauna cerințelor educatoarei căci nu ar reuși decât să diminueze autoritatea acesteia în fața copilului, creând confuzie și tensiune. Și părinții, și educatoarea constituie modele pentru copil iar aceste modele nu trebuie să fie conflictuale.

- cadrul didactic trebuie să aibă o profunda cunoaștere teoretică și practică a copilului și copilăriei, folosind aceasta știință pentru a promova dezvoltarea sănătoasă a copilului, pentru a îndruma eforturile acestuia în direcția propriei sale maturizări, pentru a crea o ambianță favorabilă susținerii acestor eforturi.

- o alta calitate a educatoarei este atitudinea sa pozitivă față de familie: trebuie să vada întotdeauna copilul în contextul familiei, să cunoască situația familiei și influențele ei asupra copilului. Acest lucru nu semnifică o intruziune în viața familiei sau emitere de critici la adresa unuia din membrii familiei copilului, ci exprimarea, prin cuvinte și acțiuni, a sprijinului său pentru nevoile acestuia și pentru depășirea diferitelor greutăți ce pot apărea datorita schimbărilor fizice și psihice inerente unei dezvoltări normale.

Consecințele practice ale acestor calități pe care, teoretic, orice educatoare ar trebui să le aibă se înscriu însă între două extreme: *educatoarea severă sau educatoarea blândă*:

- educatoarea severă pleacă de la deviza: “*Copilul trebuie să asculte, de aceea e copil.*” Și obține, într-adevăr, ascultare: copiii sunt nemișcați dar personalitatea lor nu se manifestă. În schimb, se manifestă din plin personalitatea educatoarei iar copiii sunt spectatori, dar nu atenți, pentru că educatoarea inspiră teama și teama nu atrage, prin însăși natura ei.

- educatoarea blândă pornește de la deviza: “*Lasă-l, e doar un copil.*”, astfel încât lasă copilul să se comporte așa cum dorește el. Pe măsură ce copilul crește și personalitatea lui se conturează din ce în ce mai puternic, în aceeași măsură slaba autoritate a educatoarei se va diminua până când va deveni neînsemnată. Copilul va face ce vrea, neascultarea și nestapânirea de sine- devenite trăsături de caracter, îl vor împinge spre greșeli tot mai mari.

Calea de mijloc între cele două extreme este cea mai bună soluție: nici sufocarea personalității prin severitate dar nici slăbiciunea nu vor permite copilului să se dezvolte armonios.

Alături de rolul cadrului didactic în socializarea secundară, cercetările de până în prezent au evidențiat intensificarea tendinței copilului prescolar de a contacta alți copii de vârsta lui și importanța grupului de covârșnici care, la o anumită treaptă, devine indispensabil copilului pentru ucenicia sa socială. Studiarea unui număr mare de preșcolari l-a condus pe A. Roșca la concluzia că frecvența contactelor de prietenie crește în această perioadă, ceea ce constituie manifestarea spontană a tendințelor de integrare socială. Conform aceleiași autoare, la această vârstă există trei feluri de raporturi interpersonale: relații strict personale (bazate pe simpatie și antipatie), relații de lucru și relații interpersonale apreciative [3, p.80].

Instalarea și ramificarea unor astfel de legături între copii constituie aspectul cel mai pregnant din punct de vedere social al preșcolarității pentru că aceste legături își lasă amprenta asupra reușitei integrării sociale a copilului. Din acest considerent educația preșcolară trebuie să asigure toate mijloacele și căile de a facilita integrarea copiilor în grupurile de vârstnici, să le dezvolte sociabilitatea, să le creeze condiții favorabile construirii unei rețele de legături inter-copii. Numai în grup copilul are posibilitatea să se compare, să-și evalueze capacitățile și limitele, să-și formeze imaginea de sine mai obiectivă, premise importante în încadrarea sa ulterioară în noi grupuri și, în general, în societate.

Limitată la cercul familiei în primii trei ani de viață, lumea copilului se lărgeste treptat, incluzând caracteristicile noii comunități în care trăiește. Relațiile care se leagă în timpul preșcolarității, cu ființe care nu aparțin cercului său de familie, influențează procesul de conturare a imaginii și conștiinței de sine: aprecierea pozitivă a celorlalți conduce la îmbogățirea eului. Unii autori consideră simțul originar al eului ca fiind constituit, în mare măsură, din atitudinile, cuvintele și gesturile celorlalți, pe care copilul le percepe, le imită și cărora le răspunde: *”simțul eului este un produs al comportamentului celorlalți față de el”* [2, p.18]. Pentru că nu deține, pe deplin, sentimentul eului, și mai ales pentru că fantezia și realitatea se contopesc, iar ficțiunea domină viața jocului, copilul cedează tuturor sugestiilor astfel încât natura raporturilor cu ceilalți trebuie să răspundă nevoilor lui.

Imaginea de sine este încă neclar conturată, formându-se treptat printr-un proces de interacțiune eu-celălalt în urma căruia copilul ajunge să cunoască ceea ce se așteaptă de la el. La începutul perioadei preșcolare se observă o tendință netă de supraapreciere- în absența reperelor de comparație copilul se proiectează pe sine drept etalon implicit, face o apreciere centrată pe sine ceea ce conduce la dilatarea imaginii de sine. Pe parcurs, grădinița oferă spațiul social de comparație prin intermediul grupului de egali și a activităților comune ajungându-se astfel la cunoașterea de sine și de celălalt și la scăderea acestei supraaprecieri. Integrarea în acest grup completează imaginea de sine și modul în care se raportează la cei din jur.

Grupul de egali este considerat o formă de socializare secundară deoarece îi oferă copilului posibilitatea de a se manifesta spontan și natural: copiii interacționează unii cu

alții, dând naștere sentimentelor de prietenie și unor legături emoționale speciale astfel încât se realizează contacte sociale în măsură mai mare decât cu adulții. Din acest moment copilul se desparte lent de familie, iese din “cochilia” protectoare a acesteia pentru a-și face “ucenicia” vieții în societate, construindu-și propria realitate.

Preșcolarul formează împreună cu acest grup o mică societate, un climat în care se formează atitudini și experiențe emoționale, cu legături afective foarte puternice, suficiente pentru realizarea echilibrului său afectiv. În acest grup sunt satisfacute necesitățile de apartenență și stimă, de siguranță, se realizează maturizarea afectiva și caracterială, se cristalizează configurații comunicative. Cercetările au demonstrat că imaturitatea afectiva conduce, mai târziu, la stări de frustrație și conflicte afective ce generează devianță [4, p.29].

Fiind pus în legătura cu copii de aceeași vârstă, întreg sistemul de relații cu cei din jur se modifică. Rolul acestor interacțiuni este foarte mare în ceea ce privește apariția unui climat socioemoțional favorabil desfășurării unor activități, și, mai important, se repercutează asupra personalității copiilor, conducând fie la apariția unor trăsături pozitive de caracter, fie la izolare, la închistare în sine. Deși dinamica relațională care stă la baza prieteniei și colegialității preșcolarului este susținută de o motivație aparent paradoxală, în sensul că fiecare copil dorește doar afirmarea sa iar acest lucru generează atitudini individualiste și nu socializare, explicația constă în necesitatea pe care preșcolarul o simte față de parteneri cu care să se compare și să se confrunte. În grupul de egali copiii se află pe aceleași poziții deoarece nici un copil nu domină, în mod normal, în toate privințele. Acum totul se va desfășura pe principiul “primești ceea ce oferi”, care acordă copiilor oportunitatea de a învăța cum să interacționeze cu ceilalți într-un cadru cooperant.

Copilul trebuie să-și facă inițierea și în alte raporturi sociale decât cele pe care le stabilește cu modelele sale, și în alte schimburi decât cele pe care le practică cu ființe a căror superioritate o resimte în mod inevitabil; el trebuie să cunoască și raporturile de la egal la egal” [2, p.70].

Grupul este organizat din inițiativa copiilor, scăpată de influența adulților, partenerii fiind aleși, prin acceptări și respingeri, pe criterii ce au ca element central “popularitatea” sau “nepopularitatea” dobândită în fața celorlalți, pe baza trăsăturilor personale. Lipsa acestor aprecieri pozitive, a popularității afectează puternic autoaprecierea și autoevaluarea.

În concluzie, viața colectivă în grup asigură copilului individualizare prin socializare, adică afirmarea proprie în întrecerea cu ceilalți ca el. Interiorizând conduitele copil-copil, conduite duble, mobile și reversibile: *a da / a primi, a ajuta / a fi ajutat*, se realizează o transmitere de deprinderi, sentimente, convingeri care reprezintă chintesența experienței colective a fiecăruia și a tuturor.

Bibliografie

1. Glava A., Glava C. Introducere în pedagogia preșcolară. Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 2002.

2. Jișa E. Pedagogie preșcolară. Cluj-Napoca: Ed. Napoca Star, 2001.
3. Roșca A., Chircev A. Psihologia copilului preșcolar. București: EDP, 1965, p. 169.
4. Șchiopu U., Verza E. Psihologia vârstelor. București: EDP, 1995.

VALORIFICAREA INSTRUIRII PROBLEMATIZATE ÎN FORMAREA CAPACITĂȚILOR INTELECTUALE LA ELEVII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

Valentina Fluierar, asist. univ.

Catedra Pedagogie și Metodica Învățământului Primar, UST

Rezumat. Problema abordată reflectă aspectele esențiale ale formării capacităților intelectuale sugerând că, în ansamblu, condiția de realizare a educației intelectuale se înscrie pe o traiectorie extrem de complexă în contextul întâmpinării diferitor obstacole generate de schimbările permanente ale societății. Disponibilitatea bogăției instrumentale și experiența pedagogică avansată demonstrează necesitatea implementării tehnologiilor didactice în direcția dezvoltării capacităților intelectuale la elevii de vârstă școlară mică, a căror bază didactico-metodică este capabilă instruirea problematizată.

Abstract. The problem addressed reflects the essential aspects of intellectual capacity formation, suggesting that the condition for achieving intellectual education as a whole is on a very complex path in the context of meeting various obstacles created by the permanent changes of society. The availability of instrumental wealth and the advanced pedagogical experience demonstrate the need to implement didactic technologies in the direction of developing intellectual capacities in pupils of low school age, whose didactic-methodological base is capable of problem-solving.

În contextul schimbărilor permanente ale societății la care se adaptează personalitatea, o valoare educațională deosebită îi revine dobândirii și valorificării unor capacități necesare pentru realizarea activităților de referință eficiente. Prin apelul la însușirile psihice superioare ale personalității la nivel de capacități, ce vizează fondul aptitudinal general propriu fiecărui elev, este necesară identificarea, angajarea și perfecționarea acestor însușiri în activitatea de învățare ca resursă a eficientizării acesteia.

Sub incidență explicativă a atribuirii unui rol primordial educației intelectuale în raport cu celelalte dimensiuni ale educației se situează considerarea că „ea constituie principala cale de valorificare a capacităților intelectuale, talentelor, inițiativei și creativității individuale” [7, p. 47].

Formarea capacităților intelectuale, ca element structural al educației intelectuale, este o prerogativă a școlii prin faptul că asigură fundamentele psihologice ale învățământului prin valorificarea aptitudinilor generale, precum sunt inteligența generală dobândită prin perfecționarea unor procese, activități, caracteristici psihice ale personalității, la care se referă inteligența verbală, logico-matematică, spațială, muzicală, kinestezică, interpersonală, intrapersonală.

În evoluția sa, capacitatea se diferențiază în procesul activității individuale, asigurând reușita într-un domeniu practic sau teoretic, astfel integrând în structura sa de acțiune resursele aptitudinilor virtuale, care constituie substratul potențial al oricărei capacități.